

## Europejski informator polityczny

### ■ *Rola demokratycznych ruchów społecznych w budowaniu zaufania i nieufności*

#### **Ruchy społeczne i budowanie zaufania**

W ostatnich latach, erozja zaufania do rządów i ustalonej polityki stała się poważnym problemem dla polityków i naukowców. Eksperti stawiają sobie za zadanie identyfikację głównych czynników i najskuteczniejszych środków, które mogą zaradzić tej erozji. W tej debacie partycypacja obywatelska jest uznawana za kluczowy element pozwalający rozwiązać trwający w dzisiejszych społeczeństwach kryzys zaufania. Jednak takie podejście nie jest proste, ponieważ kryzys zaufania idzie w parze z rozczerowaniem polityką, alienacją i wycofaniem się obywateli. W rzeczywistości w wielu krajach obywatele wydają się coraz bardziej zniechęceni tradycyjną areną polityczną, a poziom frekwencji w wyborach jest niski. Jednocześnie różne areny polityczne wydają się być źle przygotowane do zapewnienia właściwej partycypacji obywatelskiej. Jak wynika również z ostatnich sprawozdań unijnych dotyczących praworządności lub wdrażania Karty Praw Podstawowych, tradycyjne kanały uczestnictwa obywateli zostały w ostatnich latach zmarginalizowane i zakwestionowane. Utrata wolności obywatelskich nasiliła się wraz z kryzysem pandemicznym, a władze nałożyły ograniczenia na wolność zgromadzeń i uczestnictwa. Jednocześnie rola demokracji przedstawicielskiej uległa osłabieniu, ponieważ parlamenty straciły swoje uprawnienia w zakresie inicjatywy i kontroli. Instytucje mają tendencję do powrotu do mniej wymagających form dialogu. Bezpośrednie uczestnictwo poszczególnych obywateli, którym

może brakować stosownej wiedzy eksperckiej, przedkładają nad zbiorowe formy mobilizacji, takie jak tradycyjne organy pośredniczące lub ruchy społeczne. Są one bezpośrednio zaangażowane w dane sprawy i mają odpowiednie doświadczenie i wiedzę ekspercką, ale postrzegane są jako bardziej upolitycznione i kontestujące.

To jednak tylko część prawdy, ponieważ jesteśmy świadkami powstawania nowych form zbiorowego uczestnictwa w całej Europie dzięki ruchom społecznym. Ruchy te są szczególnie aktywne na poziomie lokalnym i mogą zmobilizować wielu obywateli w różnych kwestiach społecznych. Mają bowiem inkluzywny charakter i partycypacyjną strukturę podejmowania decyzji. Jednocześnie władze publiczne, nawet na poziomie lokalnym, są źle przygotowane do współpracy z ruchami społecznymi. Władze nie są otwarte na ani przyzwyczajone do spójnego reagowania na propozycje czy żądania społeczeństwa. Jednocześnie odpowiedzialność, przejrzystość, otwartość i zdolność do komunikacji są uważane za kluczowe cechy instytucji zapewniające zaufanie do rządów.

W tym kontekście, finansowany przez Unię Europejską projekt EnTrust poświęcił część swojego programu prac na analizę roli ruchów społecznych w tworzeniu i reprodukowaniu zaufania i nieufności. Dzięki naszej pracy wypełniamy ważną lukę w badaniach nad związkiem między brakiem zaufania do rządów a zbiorową mobilizacją oraz nad wpływem

ruchów społecznych na budowanie zaufania. Byliśmy także w stanie zebrać jakościowe dane porównawcze na temat zdolności ruchów społecznych do mobilizowania obywateli nieufnych wobec instytucji wokół osiągnięcia wspólnego celu, a ostatecznie do osiągnięcia zmian w kształtowaniu polityk. Mogliśmy również uzyskać wgląd w to, jak członkowie ruchów społecznych rozumieją i wyobrażają sobie odbudowę demokracji, a także dynamikę wokół budowania zaufania i wdrażania polityki publicznej.

W tym celu przeprowadzono dyskusje w grupach fokusowych z dwoma różnymi rodzajami członkami ruchów społecznych („przywódcami” i „zwolennikami”) w każdym z następujących krajów: Czechach, Danii, Niemczech, Włoszech, Grecji, Polsce i Serbii. Ruchy te zostały wybrane ze względu na ich demokratyczny charakter, czyli inkluzywność, nieróżnicowanie i angażowanie obywateli w poziome, zdecentralizowane podejmowanie decyzji. Ruchy społeczne musiały też być aktywne podczas badania. Ruchy te obejmowały cały wachlarz zagadnień, od kwestii środowiskowych, solidarności z migrantami, praw kobiet i LGBTIQ po sprawy mieszkaniowe.

Badania EnTrust oraz dyskusje przy okrągłym stole między badaczami EnTrust a ekspertami z dziedziny polityki, społeczeństwa obywatelskiego i środowisk akademickich wykazały, że rosnące zaangażowanie obywateli w ruchy społeczne nie tylko stanowi istotną formę zbiorowego uczestnictwa, ale jest również symptomem luki w zaufaniu między instytucjami a obywatelami.

Zebrane przez nas dane pokazują również, że te nowe formy mobilizacji nie stoją w opozycji do bardziej tradycyjnych form. Współpraca ruchów społecznych z organizacjami pozarządowymi jest bardzo powszechna, oparta

na wspólnych wartościach i postrzegana jako korzystna.

Ponadto mobilizacja poprzez demokratyczne ruchy społeczne ma na celu osiągnięcie pozytywnych zmian i choć członkowie wyrażają nieufność wobec instytucji, to zazwyczaj uważają ogólne zaufanie za warunek wstępny funkcjonowania społeczeństwa.

Działania mające na celu odbudowę zaufania obywateli do instytucji na wszystkich szczeblach są pilne, dlatego określiliśmy wstępny zestaw rekomendacji.

### ***Rekomendacja nr 1: zapewnić praworządność i wzmocnić prawa demokratyczne, w tym prawo do protestów***

Pełne korzystanie ze swobód obywatelskich jest podstawą zaufania do rządów. Unia Europejska może odegrać ważną rolę w ochronie praw demokratycznych i praworządności, a w szczególności prawa do protestów i uczestnictwa, które w ostatnich latach były szczególnie kwestionowane. W swoim corocznym sprawozdaniu na temat praworządności Unia Europejska analizuje istnienie mechanizmów kontroli i równowagi dla zachowania praworządności, które obejmują przestrzeń obywatelską, a od 2022 r. skierowała do kilku państw członkowskich konkretne zalecenia dotyczące tej kwestii. Biorąc jednak pod uwagę znaczenie przestrzeni obywatelskiej dla zaufania w rządzeniu, uważamy, że kolejne sprawozdania powinny zawierać specjalny rozdział poświęcony tej kwestii, zamiast kilku akapitów w części dotyczącej kontroli i równowagi. Rozdział ten powinien być oparty na wskaźnikach oceniających ramy prawne i politykę, mierzących zdolność instytucji do współdziałania ze społeczeństwem obywatelskim i ruchami społecznymi, a także umożliwiających powstawanie nowych ruchów i

organizacji. Przestrzeganie zaleceń dla poszczególnych krajów powinno być również monitorowane w czasie i egzekwowane. W ten sposób cykl przeglądu praworządności przyczyniłby się również do zwiększenia świadomości obywateli i przyczyniłby się do budowania głębszego zaufania do Unii Europejskiej.

### **Rekomendacja nr 2: bronić demokracji lokalnej**

Demokracja lokalna to miejsce, w którym władza jest bliżej obywateli, a decyzje mają bardziej namacalny wpływ. Także na poziomie lokalnym rodzą się i najbardziej aktywne są ruchy społeczne.

Niemniej jednak ta bliskość i wpływ są obecnie zagrożone przez tendencję do centralizacji, rozdrobnienie między różnymi poziomami władzy oraz niezdolność władz lokalnych do dostosowania się do nowych form uczestnictwa i reagowania na potrzeby obywateli. Samorządy lokalne również zmagają się z ograniczonymi możliwościami i zasobami.

W obecnym kontekście nakładających się na siebie kryzysów (np. wojna w Ukrainie; transformacja ekologiczna) inwestycje w demokrację uczestniczącą są szczególnie istotne.

Zmiany strukturalne są niezbędne do złagodzenia wpływu na zatrudnienie, integrację społeczną i migrację. UE powinna wywierać presję na państwa członkowskie, by zapewniały i wzmacniały demokrację lokalną, nadając priorytet tej kwestii w dialogu i we współpracy z władzami lokalnymi i społeczeństwem obywatelskim.

Zalecamy zatem, aby Unia Europejska i państwa członkowskie opracowały konkretne działania w celu obrony demokracji lokalnej. Inwestowanie w demokrację powinno

rozpocząć się na poziomie lokalnym aż do poziomu UE i odwrotnie. Tylko poprzez takie podejście możemy zbudować odporność i wspólne perspektywy w naszych społeczeństwach. Unia Europejska nie powinna po prostu inwestować w rozwój infrastruktury czy zdolności administracyjnej i sądowej, jak to widzieliśmy w przypadku pakietu naprawczego UE, ale powinna również być głęboko zaangażowana w rozwój uczestnictwa w demokracji. Oznacza to danie samorządom możliwości współdziałania ze społeczeństwem obywatelskim, organizacjami czy ruchami społecznymi, danie im odpowiednich narzędzi, przeznaczenie środków finansowych oraz sprzyjanie partnerstwu ze społeczeństwem obywatelskim. Unia Europejska mogłaby lepiej wykorzystać swój instrument wsparcia technicznego – program, który zapewnia państwom członkowskim UE dostosowaną do ich potrzeb wiedzę techniczną w zakresie opracowywania i wdrażania reform – poprzez bardziej aktywne wsparcie uczestnictwa w społeczeństwie obywatelskim i współdziałania z nim, także poprzez specjalny program sztandarowy. Mogłaby również zawrzeć w rozporządzeniach dotyczących funduszy strukturalnych bardziej rygorystyczne wymagania dotyczące partnerstwa oraz zapewnić, że aspekt ten będzie istotną częścią przeglądu Pakietu Naprawczego. W tym kontekście chcielibyśmy zwrócić uwagę na doświadczenia ruchów społecznych w zakresie współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i samorządami, skutkujące przyjęciem konkretnych planów rozwoju.

Proponujemy również, aby Demokracja Lokalna była głównym tematem przyszłorocznej edycji Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast, skupiającego władze lokalne, instytucje unijne i społeczeństwo obywatelskie społeczeństwa obywatelskiego.

### **Rekomendacja nr 3: przywrócić kanały dialogu i przestrzeń obywatelską**

Chociaż należy chronić demokrację przedstawicielską jako kluczową gwarancję praworządności prawa, może ona skutecznie przyczynić się do budowania zaufania tylko wtedy, gdy zgromadzenia parlamentarne lub rady lokalne będą w stanie konsekwentnie reagować na obawy społeczne poprzez zorganizowany dialog z obywatelami.

Jak podkreślają oświadczenia końcowe z konferencji w sprawie przyszłości Europy, Unia Europejska powinna rozwijać „pełne doświadczenie obywatelskie” Europejczyków, zapewnić, że ich głos będzie słyszany, także w okresie między wyborami, że uczestnictwo obywateli będzie skuteczne, a udział i wcześniejsze zaangażowanie obywateli i społeczeństwa obywatelskiego stanowią ważną podstawę decyzji politycznych podejmowanych przez wybranych przedstawicieli. W swoim komunikacie prasowym do sprawozdania na temat praworządności na rok 2022 Komisja podkreśla, że „...w niektórych państwach członkowskich nadal nie ma formalnych ram dla konsultacji z zainteresowanymi stronami, co jest niepokojące, a organizacje społeczeństwa obywatelskiego nadal borykają się z takimi wyzwaniami jak kwestie finansowania, negatywne narracje i ograniczenia przestrzeni, w której działają”.

Institucje na wszystkich szczeblach muszą być również bardziej otwarte na odmienne zdanie i krytykę, jeśli chcą zapewnić prawdziwy kontakt z obywatelami. Powinni mieć większe zaufanie do tych ruchów społecznych i całego społeczeństwa obywatelskiego.

Aby odbudować zaufanie, Unia Europejska i państwa członkowskie muszą stworzyć i utrzymać korzystne warunki dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na wszystkich szczeblach, w tym poprzez zapewnienie

odpowiedniego finansowania i dostępu do źródeł finansowania. Powinny one wzmacniać i podtrzymywać, w sposób komplementarny, wszystkie narzędzia i mechanizmy demokratycznego uczestnictwa obywateli.

Unia Europejska powinna w szczególności wzmocnić swój plan działania na rzecz demokracji, przyczyniając się do rozwoju kontinuum demokracji od poziomu lokalnego do poziomu Unii Europejskiej i odwrotnie. Unia Europejska powinna wspierać konkretne działania, począwszy od szczebla unijnego, w celu stworzenia nowej kultury uczestnictwa poprzez opracowanie specjalnej strategii na rzecz demokratycznego uczestnictwa oraz zmianę sposobu interakcji z ruchami społecznymi, społeczeństwem obywatelskim i ogółem obywateli.

Wsparcie to powinno obejmować wytyczne dotyczące uczestnictwa, szkolenia dla urzędników służby cywilnej oraz szereg innowacyjnych i uzupełniających narzędzi, które dotyczą dialogu z ruchami społecznymi społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwoju innych form uczestnictwa, bardziej specyficznych dla obywateli.

### **Rekomendacja nr 4: rozwój kultury uczestnictwa**

Ruchy społeczne wnoszą istotny wkład w zaufanie do władzy ze względu na sposób ich organizacji, ich włączający charakter i ich zdolność do decentralizacji procesu decyzyjnego. Ze względu na swoją konstruktywną nieufność mają potencjał, by przyczynić się do odnowy zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego i zainicjować zmiany w strukturach instytucjonalnych.

Procesy decyzyjne tylko by zyskały na większej przejrzystości na wszystkich etapach, we wszystkich instytucjach i organizacjach.

Nieufność często wynika z luk w dostępie do procesu decyzyjnego i sprzyja korupcji. Na szczęblu Unii Europejskiej Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich wyróżnił w drodze dochodzeń i sprawozdań kluczowe reformy w zakresie przejrzystości procesu decyzyjnego, takie jak zapewnienie publicznego dostępu do prac przygotowawczych Rady, poprawa terminowej kontroli publicznej dokumentów unijnych oraz reforma trialogów w ramach procesu decyzyjnego między trzema instytucjami.

Ponadto decydenci na wszystkich szczeblach muszą zaangażować się w komunikację z obywatelami i instytucjami społeczeństwa obywatelskiego. Kryzys pandemiczny pokazał, jak słaba komunikacja może prowadzić do nieufności. Przeprowadzone przez nas dyskusje eksperckie ujawniły również problemy, w których dialog z ruchami społecznymi był utrudniony z powodu braku jasności co do tego, co jest osiągalne w zakresie zasobów lub ram prawnych, lub po prostu z powodu skłonności rządzących lub technokratów do podejmowania decyzji w pojedynkę. Unia Europejska mogłaby ułatwić wzajemne uczenie się i zapewnić wsparcie techniczne w tej dziedzinie poprzez szkolenie decydentów.

Nasze ustalenia dotyczące wewnętrznego funkcjonowania ruchów społecznych pokazały, że wiedza i nauka mogą służyć interesowi publicznemu w kontekście pandemii, podczas której obserwujemy rosnącą nieufność obywateli wobec nauki. Podkreślają jednak również konieczność konfrontacji środowiska akademickiego z innymi stronami w ramach demokratycznej debaty. Zalecamy programy badawcze na wszystkich poziomach, aby dalej promować i wspierać współpracę obywateli i społeczeństwa obywatelskiego z ekspertami akademickimi oraz promować badania dla dobra publicznego.

### **Informacja o badaniu, które jest podstawą rekomendacji**

Zalecenia dotyczące polityki opierają się na wynikach badań porównawczych oraz debacie z ekspertami-praktykami polityki publicznej.

Wyniki badań są efektem skoordynowanych prac terenowych i analiz prowadzonych w siedmiu krajach konsorcjum EnTrust. W ramach pakietu prac, kierowanego i koordynowanego przez Irenę Fiket z Instytutu Filozofii i Teorii Społecznej Uniwersytetu w Belgradzie oraz jej zespół, uzyskano bogaty zbiór danych obejmujący cztery grupy fokusowe w każdym kraju z członkami ruchów społecznych. W każdym kraju uczestniczącym w projekcie do analizy wybrano dwa ruchy społeczne na podstawie wcześniej ustalonych kryteriów (skupiliśmy się na demokratycznych, aktualnie aktywnych ruchach społecznych, zajmujących się podobnymi tematami, jak degradacja środowiska naturalnego, prawa człowieka i prawa społeczno-ekonomiczne). Grupy fokusowe odbyły się między marcem a majem 2021 roku. W każdym kraju spotkały się dwie grupy fokusowe, składające się z głównych członków wybranych ruchów społecznych oraz dwie, składające się ze zwolenników tych ruchów. Dokonując rozróżnienia na „członków głównych” i „zwolenników”, chcieliśmy uchwycić cały wachlarz postaw, zarówno tych osób, które były ściśle zaangażowane we wszystkie działania ruchów, jak i tych, którzy byli okresowymi zwolennikami i bliskimi sympatykami.

Grupy fokusowe pomogły nam zebrać jakościowe dane porównawcze dotyczące możliwości ruchów społecznych w zakresie mobilizowania nieufności obywateli do instytucji, produktywnego wykorzystania jej i ostatecznie przekształcenia w nowe praktyki budowania „przemysłanego zaufania”. Zebrane dane dały nam również możliwość zrozumienia

alternatywnych wizji Europy – jako przestrzeni politycznej i społecznej – którą mają te ruchy społeczne oraz alternatywnych sposobów (od)budowania zaufania do jej instytucji. Zebraliśmy informacje o tym, w jaki sposób te ruchy społeczne współdziałają z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego (OSO) o ustalonej pozycji i partiami politycznymi; zbadaliśmy też ich rozumienie demokracji i poglądy na temat tego, jak można ulepszyć instytucje demokratyczne na wszystkich poziomach zarządzania. Ogólnie rzecz biorąc, zebrane dane dostarczyły ważnych spostrzeżeń na temat relacji między dynamiką zaufania/nieufności a uczestnictwem w ruchach społecznych i pomogły stworzyć praktyczne zalecenia dotyczące budowania zaufania na etapie wdrażania polityki publicznej. W następstwie naszych badań, w dniu 20 czerwca 2022 r. zorganizowano spotkanie z ekspertami-praktykami polityki publicznej, które pomogło lepiej zrozumieć mechanizmy zaufania i nieufności oraz określić możliwe rozwiązania lub najlepsze praktyki, aby rozpleść te złożone relacje i zastanowić się nad najlepszym sposobem ich rozwiązania.

### Kluczowe ustalenia

Zarówno wyniki naszych badań, jak i spotkanie z ekspertami-praktykami polityki publicznej podkreśliły złożoność relacji zaufania i nieufności. Chociaż istnieją pewne ustalenia dotyczące poszczególnych krajów, nasze badania sugerują obecność bardziej ogólnych tendencji, problemów i praktyk związanych z ruchami społecznymi i (nie)ufnością.

A) Przede wszystkim, większość ruchów jest zorganizowana w strukturach zdecentralizowanych. Wszystkie cenią sobie decentralizację i poziomą strukturę oraz nadają priorytet praktykom deliberacyjnym. Jednocześnie mają świadomość problemów związanych ze skutecznością i wykonalnością w takich

strukturach. Postrzegają siebie jako głównego aktora nowych praktyk politycznych, w których ważna jest równość i włączanie.

Nasze ustalenia wskazują, że decentralizacja i niehierarchiczna organizacja ruchów społecznych to cechy, które najbardziej przyciągają obywateli, ponieważ czują się oni bardziej sprawczy i chętni do zaangażowania społecznego w organizacjach, które pielęgnują otwartość, włączanie i deliberację.

B) W większości krajów, wśród ruchów społecznych dominuje przekonanie, że uogólnione zaufanie jest ważne dla funkcjonowania społeczeństwa, natomiast „ślepe” lub „nawne” zaufanie jest przedstawiane jako zjawisko negatywne. Zaufanie jest podstawą wszelkich działań politycznych, ale bezwarunkowe lub ślepe zaufanie do instytucji lub jej przedstawicieli jest uznawane za negatywne, gdyż pewna doza „zdrowej” nieufności do instytucji jest konieczna dla krytycznego myślenia. Ogólna nieufność wobec instytucji jest zjawiskiem negatywnym głównie dlatego, że prowadzi do apatii obywateli i niechęci do angażowania się w życie społeczne i polityczne społeczeństw.

C) Ruchy społeczne wyrażają wysoki poziom zaufania do wiedzy eksperckiej i nauki. Eksperci oferują realne i możliwe do zrealizowania propozycje polityk, które ruch społeczny może poprowadzić dalej. Wiedza naukowa pomaga z kolei ruchom społecznym zyskać wiarygodność i legitymizację w sferze publicznej. Źródło wiedzy fachowej tkwi jednak nie tylko w nauce, ale także w praktyce członków ruchu. Podczas gdy niektóre ruchy opierają się bezpośrednio na ekspertach (naukowych), inne podkreślają swoją własną wiedzę ekspertów-aktywistów, którzy zdobyli wiedzę i umiejętności poprzez codzienne kontakty z dotkniętymi społecznościami i instytucjami. Oznacza to, że ruchy są również

źródłem wiedzy specjalistycznej, cennej, ponieważ zaspokajają potrzeby obywateli. Ruchy społeczne podkreślają, że eksperci nie biorą wystarczającego udziału w podejmowaniu decyzji, co oznacza, że rzeczywista polityka nie jest oparta na właściwych danych.

D) Współpraca ruchów społecznych z instytucjami rządowymi odbywa się głównie na poziomie lokalnym i jest postrzegana jako mająca niejasny szkodliwy wpływ na zaufanie obywateli, natomiast współpraca z organizacjami pozarządowymi jest bardzo powszechna. Może być oparta na wspólnych wartościach i zwykle jest postrzegana jako korzystna dla zaufania obywateli. Ruchy społeczne uważają, że instytucje rządowe na poziomie lokalnym, krajowym i unijnym mogą i powinny zrobić coś, aby odzyskać zaufanie obywateli. Główne idee krążą wokół potrzeby większego otwarcia instytucji lokalnych i krajowych na obywateli, przejrzystości procesów decyzyjnych, większej odpowiedzialności oraz bardziej bezpośredniej komunikacji z obywatelami, ruchami społecznymi i innymi oddolnymi inicjatywami obywatelskimi.

E) Ruchy społeczne łączą zapotrzebowanie na bardziej partycypacyjny i bezpośredni model demokracji. Ma on zostać osiągnięty poprzez zmianę ram prawnych w taki sposób, aby zachęcały do uczestnictwa oraz stworzenie narzędzi umożliwiających bardziej bezpośrednie i nieskomplikowane zaangażowanie obywateli. Ruchy społeczne odnotowują brak chęci instytucji i przedstawicieli do bezpośredniego angażowania się w sprawy obywateli. Jest to sprzeczne z intuicją, ponieważ zarówno formy instytucjonalne, jak i pozainstytucjonalne są niezbędne dla dobrych rządów demokratycznych. Silne i aktywne społeczeństwo obywatelskie oraz zaangażowanie obywateli w ruchy społeczne,

udział w petycjach, konsultacjach społecznych czy referendum, kandydowanie w wyborach z ramienia partii politycznych oraz udział w protestach i demonstracjach ożywiają demokrację.

F) Obywatelom brakuje również odpowiednich informacji i edukacji politycznej w ogóle. Obywatele mogą być mocno ograniczani przez nierówności społeczne, a także skłonni do podejmowania decyzji w oparciu o emocje i afekty. Nakłada to na instytucje dodatkową odpowiedzialność za zaprojektowanie procesów decyzyjnych, które zmaksymalizują racjonalną deliberację. Instytucje powinny zrobić więcej, aby dotrzeć do obywateli i ich zaangażować – uważają ruchy społeczne. Instytucje powinny zaangażować się w poprawę edukacji do życia obywatelskiego i politycznego we współczesnych społeczeństwach. Powinny one również intensywniej pracować nad poprawą dostępu do informacji i jej jakości. System instytucjonalny powinien zostać zreformowany, aby był bardziej przejrzysty i przyjazny dla obywateli. Formy bezpośredniego uczestnictwa są pożądane na poziomie lokalnym, zbliżając społeczeństwa do demokracji uczestniczącej.

---

### **Dane badania i informacje o projekcie**

Projekt EnTrust jest finansowany przez UE w ramach Programu w zakresie badań naukowych i innowacji HORIZON 2020 (umowa o dofinansowanie nr 870572). Rekomendacje i wyniki przedstawione w niniejszym przeglądzie polityki oparte są na [Zintegrowanym raporcie na temat roli demokratycznych ruchów społecznych](#) jak również na [okrągłym stole ekspertów](#) pomiędzy zespołem badawczym a

następującymi ekspertami: Adrien Licha, Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Demokracji Lokalnej; Alexandrina Najmowicz, Europejskie Forum Obywatelskie; Gordana Rammert, radna miasta Bielefeld i członkini Programu Młodych Wybranych Polityków Europejskiego Komitetu Regionów; Helmut Scholz, członek Komisji AFCO Parlamentu Europejskiego; Ane-lia Stefanova, CEE Bankwatch Network.

Konsorcjum EnTrust składa się z ośmiu zespołów partnerskich prowadzących badania i działania popularyzatorskie w siedmiu krajach (Republika Czeska, Dania, Grecja, Niemcy, Włochy, Polska i Serbia) oraz na poziomie Unii Europejskiej. Plan pracy konsorcjum składa się z siedmiu pakietów roboczych poświęconych systematycznej analizie i refleksji nad różnymi aspektami tego tematu:

1. Teoretyczne i normatywne podstawy zaufania i nieufności
2. Zaufanie i nieufność w „administracji pierwszego kontaktu”
3. Rola demokratycznych ruchów społecznych w kształtowaniu zaufania i nieufności
4. Rola mediów w budowaniu zaufania i nieufności: informacja czy polaryzacja?
5. Rozwojowo-psychologiczna wiedza na temat zaufania i nieufności
6. Ocena zaufania i nieufności obywateli wobec władzy: formy, czynniki warunkujące, skutki i środki zaradcze
7. Cywilizowanie zaufania i nieufności: wzory do naśladowania i rekomendacje

Dalsze pakiety robocze mają na celu upowszechnianie, wykorzystywanie i komunikację badań, zarządzanie i kwestie etyczne.

**Więcej informacji na temat projektu EnTrust można znaleźć na stronie [www.entrust-project.eu](http://www.entrust-project.eu).**



### Konsorcjum:

[Civil Society Europe](#) (Bruksela, Belgia)

[Uniwersytet Masaryka](#) (Brno, Republika Czeska)

[Wyższa Szkoła Nauk Społecznych i Politycznych w Panteionie](#)  
(Ateny, Grecja)

[Uniwersytet w Belgradzie, Instytut Filozofii i teoria społeczna](#) (Serbia)

[Uniwersytet w Kopenhadze](#) (Dania)

[Uniwersytet w Siegen](#) (Niemcy)

[Uniwersytet Sieneński](#) (Włochy)

[Uniwersytet Warszawski](#) (Polska)

Carlotta Besozzi  
Partner projektu  
Civil Society Europe  
Rue du Congrès 13  
1000 Bruksela – Belgia

e-mail [contact@civilsocietyeurope.eu](mailto:contact@civilsocietyeurope.eu)

### Linki do mediów społecznościowych



### Kontakt

Prof. dr Christian Lahusen  
Koordynator projektu  
Uniwersytet w Siegen  
Wydział Nauk Społecznych  
Adolf-Reichwein-Str. 2  
57068 Siegen – Niemcy

e-mail [entrust@uni-siegen.de](mailto:entrust@uni-siegen.de)

#### Informacje o projekcie

Typ projektu: oparty na współpracy  
Edycja: H2020 SC6 GOVERNANCE-01-2019: Trust in Governance  
Data rozpoczęcia: luty 2020  
Czas trwania: 48 miesięcy  
Koordynator: Prof. Dr. Christian Lahusen, Uniwersytet w Siegen  
Nr umowy o dofinansowanie: 870572  
Budżet projektu finansowany ze środków UE: 2 978 151,25 €



Projekt ten otrzymał dofinansowanie z programu Unii Europejskiej Horizon 2020 w zakresie badań i innowacji na podstawie umowy o dofinansowanie nr 870572. Za treść niniejszej publikacji odpowiedzialni są wyłącznie jej autorzy i nie musi ona odzwierciedlać opinii Unii Europejskiej.

[www.entrust-project.eu](http://www.entrust-project.eu)